

Vyšehrad ROZHOVORY

A close-up portrait of Jan Žaloudík, a middle-aged man with dark hair, a mustache, and a serious expression. He is wearing a white suit jacket, a light-colored shirt, and a dark striped tie. The background is a textured stone wall.

Jaroslava Sladká /
Jan Žaloudík
**PROTOŽE
BLOUDÍME,
JE O ČEM
MLUVIT**

Protože bloudíme, je o čem mluvit

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Jaroslava Sladká / Jan Žaloudík

Protože bloudíme, je o čem mluvit – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2020

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Jaroslava Sladká / Jan Žaloudík

**PROTOŽE BLOUDÍME,
JE O ČEM MLUVIT**

Jaroslava Sladká /
Jan Žaloudík

**PROTOŽE
BLOUDÍME,
JE O ČEM
MLUVIT**

Copyright © Jaroslava Sladká, Jan Žaloudík, 2020

ISBN tištěné verze 978-80-7601-279-0

ISBN e-knihy 978-80-7601-300-1 (1. zveřejnění, 2020)

ÚVODEM

Při psaní této knížky rozhovorů jsem si vzpomněla na jinou – vydala ji shodou okolností domovská univerzita prof. Žaloudíka – jmenuje se *Nebýt stádem Hamletů* a má podtitul *Průhledy do českého folku*. Je to dosti výstižná charakteristika i pro tuto knihu. Nejen proto, že Jan Žaloudík je také folkař, hrající ovšem i country a lidovky, rád spí pod stanem a loví ryby, ale hlavně proto, že si asi nikdy nepoložil otázku „být či nebýt...“ Nejen jako chirurg (medicínsky), ale i jako občan (politicky). A protože také rád a často cestuje – za cílem, domnívám se, že Saint-Exupéryho zkušenost má pod kůží: „Nechá-li se cestovatel, který se vydal ve směru nějaké hvězdy, zmást problémy výstupu, ocitá se v nebezpečí, že zapomene, která hvězda ho vede.“ Navigační kódy, jak se zdá, nemění a přes všechny životní peripetie má svoji hvězdu stále „v hledáčku“. A pak je tu ten záhadný dub, symbol čehosi, co neumím pojmenovat.

Úsudky dotazovatele mohou být osobní, ponechávám tedy vše na čtenáři a také raději předávám slovo panu profesorovi, aby sám posoudil svou cestu:

„Zaslaný životopis vystihuje můj život asi tolik, jako lze Bachovo preludium vystihnout počtem not v linkách a jejich poměrem vůči těm pod linkami a nad linkami, což ostatně také skladbu jaksi popisuje... jen zábavy to přináší méně, a to ještě s rizikem, že někteří zamění Bachovo preludium za Bachův absolutismus a řeknou si: bacha na něj!

Zorientovat se mi v životě nebude nijak snadné, ani mně se to moc nedaří. Spíše jsou to takové perličky na uzlující se niti vinuté odkudsi kamsi. Můj učitel profesor Švejda říkával ke svým titulům, hodnostem a členstvím: „Jendo, to jsou jenom takové patníky při cestě, na které kolemjdoucí i já sám močíváme... Mám rád vertikální pohyb životem, horizontální je nudný. My máme na Dražanské vysočině nějaké keltské kořeny, a ty se vyznačují tím, že máte květnaté myšlení – začnete od Ježkovic a skončíte u cost sharingu. A pak se zase vrátíte zpátky ke kmeni, k Ježkovicím. Je to úplně neuchopitelné, nestrukturované myšlení, které vytváří takovou tu strukturu dubu, který se kamsi klene, někde je prohnílý, někde naopak drží jak čert, a teď vlastně nevíte co s tím...”

Nejsem šlechtického původu.
Úspornému ekonomickému myšlení
i ekologickému chování mě učila
babička. Obojí se hodí a hodit bude
stále více také příštím generacím.

Moravské kořeny

Keltové nebo Slované, kdo ví?

Vyrůstal jste v 60. letech minulého století. Spousta lidí říká: Bože můj, to byla krásná doba. Rozhodně nemám na mysli politický kontext. Ze školy se chodilo na hřiště, rodiče nevozili děti auty, jedlo se všechno možné a obězní dítě bylo raritou. Nebyly počítače ani mobily, zato byla spousta kamarádů, na které se prostě zazvonilo u dveří. Jak vzpomínáte na své dětství?

S popisem dětství mám největší problém, neboť se dotýká základů mého vnímání světa, moderně možná operačního systému, na který člověk běží po zbytek života, ať už je to vědomé či podvědomé. Dost zážitků z dětství vstupuje do malého člověka spíše emocemi, nezkušeně a nerozumem, a teď to má velký člověk popsat zkušeně a s rozumem.

Podle mého názoru a graficky vzato si popis života vystačí se třemi křivkami: sinusovkou, nahoru, dolů a zase nahoru... a zase dolů; Gompertzovou křivkou růstu, která začíná pozvolně, pokračuje strmě exponenciálně, až se najednou v růstu zastaví a dále už jen oplošťuje, případně klesá, nepřijde-li nová idea, výživa, záchranný impuls nebo dotace zvenčí. Rostou podle ní kultury kvasinek, populace nádorových buněk, ambice politických představitelů, tkáňové kultury, řasy i sinice, zisky podniků, invazivní druhy rostlin i živočichů, nadšení mas, vlastně kdeco.

Třetí je Gaussova křivka, podle níž je v populaci rozložena inteligence, váha i výška, radost, dluhy, sexuální aktivity, moudrost představitelů i volební preference, ač ji aktuální situace či zevní vlivy někdy tlačí vpravo, jindy vlevo. A všechny ty tři křivky se odvíjejí a navzájem se proplétají. Hezky se to dá představit před spaním, rychle usnete.

Mám rád vertikální pohyb životem, horizontální je nudný. Ostatně v trojrozměrném 3D světě je i levo či pravo, levice či pravice, jenom částí pravdy a užíváme si také směrů vpřed a vzad, i dolů a nahoru. Nahoru blíže postům, funkcím, výdělkům, popularitě, satelitům a oběžným drahám, méně často už blíže Bohu. Dolů k peklu, depresi, ztrátám i trestům. Když se však zeměkoule pootočí, je nahoře zase dole. Záleží také, jak se člověk na poněkud zploštělou kouli dívá. A pak se v tom vyznejte. Nejlepší je to bedlivě, se zájmem a bez reptání jen pozorovat.

Já jsem vlastně spíše produkt 50. a 60. let, bylo to takové „crescendo“, ještě období jakéhosi budování po válce. S ústupem hrůz zvenčí, které nám způsobili jiní, a s nárůstem hrůz uvnitř, které jsme si způsobili sami. Leč nevinný hošík to tak nevnímá a těší ho, že vůbec vnímá. Když mi bylo deset let, nahospodařili si rodiče pracně na televizi, tehdy s jedním černobílým programem.

Černobílá obrazovka možná souzněla i s černobílým vidění oné doby...

Jak se to vezme. Vzpomínám si zřetelně, jak jsem po vyladění střešní antény s velkou radostí sledoval první spuštění pořad, který pojednával o chovu včel. Hned jsem z nadšení přemýšlel, zda nebýt včelařem. Od té doby nepodceňuji vliv televize na nezralou mysl.

A byly tu i další drobné radosti, například nové tepláky. Značka jejich výrobce nám byla tehdy zcela lhostejná. Podnik byl národní, my taky. Ladilo to a asi osvobozovalo

od mamonu a chtíče z nevědomosti. To všechno máme za sebou. Jsme svobodnější a informovanější. Asi také v mamonu a chtíči. Člověk však nesmí být staromilec. Lépe být mladočechem než staročechem, lépe mladomoravanem, ideálně moravským světoobčanem. V té pozici se cítím fajn.

Takže raději zapomenout na retrosvět?

Něco v něm bylo určitě dobré – po škole jsme bouchli aktovkou a do večera nás rodiče neviděli, běhali jsme po lesích, luzích, hájích a potocích. Rizikové a nerizikové splývalo, nikdo se neptal, vůbec nikoho nenapadlo, že by se měla děcka chovat jinak. Sankce přišly, až když jsme něco provedli, pakliže se to dokázalo. Pár facek od souseda nebylo týráním ani napadením dítěte, ale odpovědnou spoluúčastí na výchově mladé generace. Hodnotově nás to spíše ukotvovalo než rozhodilo. Zásluha – pochvala, lumpárna – trest.

Ted' s tím školním rozvážením je to samozřejmě hrůza. Ale co vidím v rodině u svých dvou dcer: holky jsou několikrát týdně na statku na okraji Brna u koní, tam jezdí, mají doma psy, jsou návštěvníky lesních školek, řeší problémy se stromy a staví teepee. Tak si myslím, že je to možné udržovat i teď, záleží na rodinném zázemí. Počítače jsou nesporně velkou výhodou z řady důvodů, ale pro mladší děcka je to třeba vyvažovat. Samozřejmě je mi líto těch, kdo jsou někde v centru aglomerací a je pro ně zážitek, když se alespoň jednou týdně dostanou ven.

Ale jak jsem si později ověřil, jinak se chovají indiáni v brazilském pralese, jinak se chovají indiáni ze stejného kmene, když žijí v Sao Paulu. A jinak se chovají ve slumech. Jinak také, když se stanou stavbyvedoucími a bydlí v činžáku. Přitom jsou to geneticky titíž indiáni, ale jsou to naprosto jiní lidé z hlediska spokojenosti, štěstí, sklonů ke kriminalitě, revoltě, psychoporuchám. Jinými slovy, když člověk přeskočí velmi rychle, bez postupného vývoje,

například mezigeneračně, samozřejmě tím trpí i psychosomaticky. Nemyslím si, že se dá cokoli vrátit, ale jsem rád, že jsem mohl dětství strávit v přírodě, a přitom v jakémsi dotyku se vzdělaností.

Kdo vás kromě rodičů v dětství ovlivnil nejvíce?

Nepochybně babička Helena z Ježkovic, kterou dodnes rád cituji. Vdova se třemi dětmi, které vychovala z ničeho. Na nic si nikdy nestěžovala. Odešla tiše, jak žila. Bez nemoci, leč v předtuše rozdala pár slepic sousedům, pár dní nato posnídala, lehla si a umřela. Za skoro devadesát let života měla nemálo zkušeností, které koncentrovala zpravidla do jedné věty. Jeden segment žití, jedna krátká věta. Třeba: „Když se nechce, je to horší, než když se nemůže.“ Komentář ke každodenní lenosti stejně jako k vládní politice. Nebo: „Když není hlad a není válka, je dobře.“ Velmi optimistický a minimalistický slogan pro ty, kteří v blahobytu volají, ať je líp. Nebo také: „Nic jenom tak nevyhazuj, rozděl, co shnije a pohnojí, co se dá spálit v kamnech, co se odveze do sběru, a vymytá plechovka od konzervy se hodí na hřebíky.“ Neříkám, že byla jedinou objevitelkou třídění odpadu oné doby, ale trvale udržitelně rozvojové to bylo. Nevím, jak by si teď poradila se zbytnými polymery a plasty v odpadech. Asi by se jim vyhnula a při svém životním stylu je prostě nepotřebovala. Něco by určitě vymyslela, neboť život vždy nutí něco vymyslet, když je situace kritická. Což je teď s plasty, jak se v hrůze dívá už i mořští živočichové, jejichž babičky tento problém také neznaly. Docela proaktivně zněla také její větička: „Nechod jenom tak po prázdnou.“ Vždycky lze cestou účelně i něco odnést, přinést, uklidit, upravit, přemístit, ořezat, vyplet, upevnit, když už člověk vydává na pohyb energii získanou potravou, která také není zadarmo. A nemohu nezmínit ještě jednu stručnou poučku „neměj dluhy“, s níž jsem vyrůstal.

Dobry ekonomicky zaklad. Dnes je toto pravidlo nasich predku casto opomijeno. A opravdu se vam podarilo nikdy se nezadlužit?

Celoživotně dluhy nemám, ač by se to kdysi v začátcích i hodívalo. Babička nečetla Keynesa, a naopak ani Friedmana a von Hayeka, které možná tak či onak inspirovala, jeli-li kdy kolem Ježkovic. Spíše však nejeli a přišli na totéž sami od sebe. Leč současný svět všeobecného zadlužení to vidí bez rozdílu v zemích rozvinutých i rozvojových jinak. Zadlužit se je nabízeno a vybízeno jako cesta k prosperitě. Možná tedy byla babička Martanka či z planety, kde dluhů k rozvoji netřeba. Možná je ve mně kus Martana, který se bojí mít dluhy a rozesmutnit babičku, že ji neposlouchá. Pro doplnění role babičky Heleny ve světle ekonomických teorií lze uvést, že co jsem ji znal, pobírala měsíční důchod 420 Kč, z něhož mi našetřila na hodinky značky Prim za 250 Kč a kolo s přehazovačkou značky Favorit za 1070 Kč. Proto jsem i léta poté, co nás v mých čtrnácti letech opustila, mohl být ekologicky stále v pohybu a s přehledem o čase, který tehdy ubíhal pomaleji, teď zatraceně rychle. Zakončím to v rozpacích profesně zničujícím výrokem babičky: „Nejlepší je doktora nepotřebovat“, což dodržovala. Doktor se letmo zastavil až k vystavení potvrzení po jejím úmrtí doma v posteli. Napadá mě, zda celoživotně vůbec nečerpat zdravotní pojištění je hodno obdivu či kritiky, bonusu či malusu, a jakého?

Co se stalo s babiččíným ježkovským domkem?

Jezdil jsem tam celá léta z Brna o víkendech a svátcích relaxovat, pracovat, udržovat a opravovat stavení. V babiččině domku nyní bydlím. Je pravda už konečně opraven a lehce modernizován, ale jeho půdorys, tvar a styl zůstaly zachovány. Nechodím už pro vodu do studny ani na dříví do lesa, neohřívám vodu na praní v kotli, nechodím ani spát se setměním, abych ušetřil za elektřinu. Ale jakýsi šmrnc

úsporné a trvalé udržitelnosti to tady má pořád. Podobně zde mám uchystáno i místočko pro věčnou nečinnost na místním hřbitůvku s výhledem na les. Ostatně k nám do Ježkovic se lze dostat odevšad vždy jen několik kilometrů přes les. Tudíž bychom se cítili v bezpečí za lesem, nebýt těch sateelitů, letecké techniky a dronů, které na nás koukají shora, stojí-li jim to vůbec za to.

Do školy jste chodil patrně v blízkých Račicích?

Ne, ne, jsem z Ježkovic a Račice jsou méně přístupné přes kopec. Z Ježkovic se teď jezdí do školy po potoku do Drnovic. Velice brzy, už v mém jednom roce, jsme se přemístili do Frýdku-Místku, kde otec pracoval v Lesprojektu. V Ježkovicích, kde tehdy obecná škola ještě byla, jsem chodil pouze do první třídy, neboť mi tehdy maminka onemocněla dost pokročilou rakovinou prsu a byla delší dobu na léčení mimo domov. Tak se o mě v té době starala babička. Maminka zemřela až o šestnáct let později, sice na totéž onemocnění, ale nějak obdivuhodně se s ním držela, což jsem vlastně s údivem docenil až zpětně, když jsem se vyučil onkologem, a zjistil, jak to s pokročilou rakovinou prsu chodívá.

A když jsem tehdy po návratu z půlroční školní docházky v Ježkovicích nastoupil zase zpět do školy ve Frýdku, byl jsem téměř na propadnutí. Paní učitelka říkala, že jsem neuvěřitelně zvlčil. Maminka plakala, co se mnou bude, abych se vůbec někdy aspoň byl schopen vyučit nějakému řemeslu. Ne že bych neuměl číst a psát „máma má mísu a Míla má maso“ a leccos na prstech spočítat, ale ten jazyk, kterým na mne paní učitelka mluvila, byl jaksi jiný a její požadavky jaksi cizí.

V čem to spočívalo?

Mnohé z vyžadovaného mi přišlo naprosto zbytné či nepraktické. My jsme v Ježkovicích měli pana řídícího učitele, který, aby si přivydělal, kvalifikovaně vypomáhal také